

Pezinok je aj v Európe známy predovšetkým ako mesto hrozna a vína. Pezincania sa zvyčajne chvália tým, že ich rodné mesto s bohatou tradíciou je už po stáročia známe ako centrum vinohradníckej oblasti pod Malými Karpatmi.

Umenie pestovať hrozno a vyrábať víno sa stáročia ako posolstvo prenáša z generácie na generáciu a ovplyvňuje životný štýl a kultúru obyvateľov, ľudové umenie, gastronómiu, všetky zložky spoločenského života a významným spôsobom aj architektúru.

Najstaršie archeologické nálezy (keltské hradisko Molpír pri Smoleniciach) dokazujú, že vinič pestovali kmene Keltov v Malokarpatskej oblasti už v 7. – 5. storočí pred Kristom.

V mladšej dobe rímskej sa k nám vinohradníctvo a vinárstvo dostalo z územia rímskej Panónie (Marcus Aurelius Probus 2. st. po Kristovi).

Prvá písomná zmienka o existencii vinohradov v chotári Pezinka pochádza z roku 1295.

V 13. – 14. storočí sa významnou mierou na rozvoji vinohradníctva v Pezinku podieľali nemeckí kolonisti, ktorí nadviazali na staršiu domácu vinohradnícku tradíciu. Vinohradníctvo v tomto období bolo značne zničené vpádom Tatárov.

Do 16. – 17. storočia môžeme datovať najväčší rozmach malokarpatského vinohradníctva. Vinohradnícka výroba prežívala jeden zo svojich vrcholov. Pezinské vína sa vyvážali do okolitých miest a krajín, na české, moravské a sliezské trhy.

Od polovice 18. storočia nastal postupný úpadok v produkcii hrozna a výrobe vína spôsobený zmenou ekonomických vzťahov v Európe a najmä hospodárskou politikou habsburského panovníckeho dvora, ktorý uprednostňoval rakúske vína. Na nepriaznivý vývin mal veľký vplyv aj vzrast konzumácie piva.

V polovici 19. storočia nastala veľká pohroma v podobe dovtedy nepoznaných chorôb, ako sú múčnatka, ale predovšetkým fyloxéra. Táto choroba sa dostala do Európy spolu s americkým viničom. V uvedenom období klesla produkcia vína v Pezinku o 70 %. Prežilo len málo pôvodných odrôd.

V tridsiatych rokoch 20. storočia dochádza opäť k zveľaďovaniu vinohradníctva. Plochy viniča sa rozširujú a mení sa odrodová skladba. 80 % vinohradov tvorí nová výsadba viniča založených na štepení ušľachtilých odrôd do odolného amerického podpníka.

V roku 1936 zakladá 126 vinohradníkov z Pezinka Slovenské vinohradnícke družstvo s cieľom podporiť spoločný odbyt vína. Pe-

zinok sa stáva centrom vinohradníctva a vinárstva na Slovensku.

Po roku 1948 postupne dochádza k násilnej kolektivizácii poľnohospodárstva, socializácii vidieka a likvidácii súkromného podnikania. V roku 1950 bolo podľa vzoru so-

vietskych kolchozov v Pezinku založené Jednotné roľnícke družstvo (JRD). V septembri roku 1951 pôvodné Slovenské vinohradnícke družstvo pohltili štátne Vinárske závody, ktoré sa na dlhé 40-ročné obdobie stávajú monopolným výrobcom vína. Oddeluje sa prvovýroba (pestovanie hrozna) od jeho spracovania. Po roku 1955 dochádza podľa vládneho nariadenia k prevodu vinohradov spolu s celými hospodárstvami na socialistické podniky (Jednotné roľnícke družstvá a Štátne majetky).

Sedemdesiate roky 20. storočia boli obdobím veľkých zmien. Bývalé pezinské družstvo bolo na socialistické pomery ambiciózne a bolo vzorovým vinohradníckym družstvom, do ktorého sa chodili učiť často aj zahraničné návštevy.

Budovali sa nové výsadby stredného a vysokého vedenia. Drôtenky s betónovými stĺpkami v širokých sponoch nahradili staré kolové vedenie na hlavu. Vysádzali sa odporúčané produkčné odrody s vysokými hektárovými výnosmi. Vybudovali sa asfaltové cesty, závlahové systémy a vinohrady sa pravidelne obnovovali a podsádzali. Poľné cesty, úvrate, jarky, terasové svahy sa pravidelne čistili a obhospodarovali.

Vznikali však často aj nezmyselné terasy. Tvár krajiny sa zmenila veľkými rekultivačnými zásahmi. Príroda sa prispôsobila mechanizácii. Vinohradníctvo aj vinárstvo sa dostalo na cestu uniformity a všetko sa podriadilo kvantite na úkor kvality.

Po spoločenských zmenách v roku 1989 nastáva komplikovaný proces vysporiadania a navrátenia pôdy pôvodným vlastníkom. Nárôčnosť a zdĺhavosť tohto procesu však zapríčiňuje, že veľa plôch je neobrábaných a spustených. Nepriaznivý vplyv má tiež dovoz lacných vín, najmä po vstupe do EÚ. Nákladne vybudované terasy opäť zarastajú krovinami a burinným porastom.

Množstvo vinohradníkov je čle-

nom Združenia pezinských vinohradníkov a vinárov, ktoré sa od svojho vzniku v roku 1995 snaží o zachovanie starých vinohradníckych a vinárskych tradícií v našom meste a čo najrýchlejšom zachytení moderných trendov vo vyspelých

VINOHRADY alebo SÍDLISKÁ

vinohradníckych krajinách. Nie vždy sa to vinohradníkom darí. Stroje a náradie sú pre malých vinárov často finančne nedostupné. V neposlednom rade chýba aj záujem mladšej generácie o namáhavú prácu vo viniči.

Vinohradníctvo vo svete sa počas obdobia centrálne plánovaného socialistického hospodárstva vyvíjalo v duchu symbiózy človeka so životom a neživou prírodou s minimalizovaním jeho zásahov do ekosystému. Vinohrady sa stávajú súčasťou krajiny tvorby. Cieľom nie je lámať rekordy v hektárových výnosoch, ale vyrobiť víno čo najvyššej kvality, víno ako čistý prírodný produkt, ktorého sensorické vlastnosti sú dané zložením pôdy, mikroklimatickými podmienkami danej lokality a citlivou prácou človeka. Víno už nie je lacný zdroj alkoholu. Je to ušľachtilý, kultúrny nápoj, ktorý ako súčasť gastronómie patrí k modernému životnému štýlu. Vinohradnícke oblasti sa z producentov vína postupne stávajú strediskami cestovného ruchu, čím vznikajú nové podnikateľské aktivity na báze vinnej turistiky a atraktívne pracovné príležitosti vo sfére služieb ubytovania a stravovania ako perspektíva pre mladšie generácie. Tieto oblasti poskytujú aj svojim ostatným obyvateľom zmysluplný, pokojný a zdravý život vidieckeho rázu, keď sa vinohrady so svojimi priľahlými prírodnými zákutiami stávajú oázami pokoja a miestami mnohých foriem aktívneho odpočinku.

Malokarpatská vinohradnícka oblasť, a teda aj Pezinok, má všetky predpoklady postupne sa k takémuto stavu dopracovať. Predpokladá to spoluprácu a vzájomnú toleranciu vinohradníkov, samosprávnych orgánov miest a obcí i ostatných skupín podnikateľov a obyvateľov celého regiónu. Jedným z mnohých pozitívnych krôčikov spolupráce mesta Pezinka a Združenia pezinských vinohradníkov a vinárov je budovanie vinohradníckeho chodníka, ktorý je realizovaný ako projekt z fondov EÚ. Jeho

cieľom je zachovať aj pre ďalšie generácie tradičný ráz krajiny s vinohradmi, lúkami, sadmi a remízami na hranici s lesom. Dôležité je zaznamenať aj pôvodné názvy vinohradníckych lokalít v chotári mesta a vytýčiť turistické a cykloturistické trasy pomedzi vinohrady. Ďalším príkladom toho je i vznik a budovanie Združenia malokarpatská vína cesta, aktívne pôsobiaceho v celej oblasti.

Ako pozitívne určite nemožno označiť búranie starých vinohradníckych domov v centre mesta a bezohľadné snahy rozšíriť bytovú výstavbu až na úbočia hôr, kde po stáročia boli a stále sú vinohrady tvoriace typický kolorit mesta. Povolením výstavby v týchto lokalitách by Pezinok definitívne a nenávratne stratil charakter vinohradníckeho mesta, ktorým sa jeho obyvatelia vždy pýšili. S bytovou výstavbou bezprostredne súvisí aj komfort života všetkých obyvateľov mesta i celého okolia. Každé nové sídlisko znamená zvyšovanie počtu obyvateľov mesta, pričom už súčasný počet obyvateľov je prívysoký na úroveň infraštruktúry mesta a kapacít miestnych komunikácií. V období narastania počtu automobilov je výsledkom tohto stavu problém zaparkovať kdekoľvek v centre mesta a pravidelné dopravné zápchy v ranných a popoludňajších hodinách.

Preto treba urobiť pravý opak a do územného plánu mesta zafixovať hranice pôvodných vinohradníckych polôh, za ktoré sa výstavba nesmie dostať. Podporí sa tak už súčasný legislatívny rámec, pretože v novoprijatom vinohradníckom zákone sú tieto lokality definované ako miesta, ktoré sa môžu využívať iba na vinohradnícku výrobu. Z toho dôvodu je vhodné, aby o tomto fakte boli aj prostredníctvom územného plánu mesta informované všetky zainteresované subjekty, predovšetkým majitelia pôdy a jej užívatelia. Predídze sa tak mnohým nedorozumeniam a konfliktom.

Len takýto stav dáva záruky vysádzať nové vinohrady efektívnym spôsobom zvyšujúcim pravdepodobnosť prežitia tohto odvetvia do budúcnosti v podmienkach konkurencie regiónov v rámci EÚ. Preto je nevyhnutné naďalej posilňovať vinohradnícky charakter nášho mesta i celej Malokarpatskej oblasti, aby sme sa my i naši potomkovia nemuseli hanbiť za zdevastovanie kultúrneho dedičstva, ktoré je výsledkom tvrdej práce našich predkov.

Ing. Ján Hacaj,
podpredseda Združenia pezinských vinohradníkov a vinárov
Ing. Oľga Bejdáková,
predsedníčka
Združenia pezinských vinohradníkov a vinárov